

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות פ"ז

- (א) **על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה- פרש"י**, דמה שלא פטרה מפוגמת לפי מ"ד זו, היינו משום שהיא גרמה לנפשה. וכ' **רעק"א** לדייק מלשון רש"י, דהיכא שהוא גרם השבועה, ולמשל, אם אמר לה אשתבע לי דלא פרעתין (דמבואר לקמן דיכול לעשות כן), אה"נ שתהי' פטורה משבועה זו, כיון שהוא גרם לאותה שבועה. והק' רעק"א, לפי"ז, מה הק' הגמ' למ"ד אפוטרופא, מי הוה ידעה וכו', הא למ"ד אפוטרופא אפי' משבועה כזו, דהיינו אשתבע לי דלא פרעתין, פטרה, כ"ש משבועת אפוטרופא, וכמו למ"ד דפטרה מפוגמת דפטרה כ"ש מאפוטרופא (אע"ג דלא עלה על דעתה דמותיב לה אפוטרופא). **ולכן** פ"י החילוק בין שבועת פוגמת ובין שבועת אפוטרופוס באו"א, דהיינו דמ"ד אפוטרופוס אינו פטרה אלא משבועה שהוא מסופק אם היא אומרת אמת או לא, וכמו שבועת אפוטרופוס, אבל בשבועת פוגמת, או בשבועת שלא פרעתין, שהוא יודע האמת, משבועות אלו מעולם לא פטרה.
- (ב) **אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה- הק' הרשב"א**, הא קי"ל דאפי' בדבר תורה יכול להתנות אם הוא דבר שבממון, וא"כ למה אינו יכול להתנות שלא תהי' צריכה לישבע. ואפי' אם תאמר דכאן הוי מדרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדברים יותר משל תורה, הא מ"מ מהני לכ"ע היכא דכותב לה התנאי, וכמו דא"י לעיל (נו. ע"ש), וא"כ כאן למה לא מהני. והביא מר' **חננאל** דמתני' מיירי כשאומר (וכמש"כ לעיל מהריטב"א), וא"כ צ"ל דזהו באמת הפירוש דלא יפרע אלא בשבועה, משום דעשו חכמים חיזוק בדבריהם יותר משל תורה. **ולכאן** ק' הרשב"א תלוי באיך לפרש ק' אבא שאול. והא כבר כ' הריטב"א בשם הרי"ף והרמב"ם (אישות ט"ז, כ') דאבא שאול אינו חולק על מתני' כלל, וודאי אם כותב נאמנות בפירוש גם כלפי היורשים, דתנאו חל. אבל בלשונות אלו שסתומים הם, באלו י"ל דאע"ג דשורת הדין יש להאמינה ולא לתבוע שבועה הימנה, מ"מ אין עוקרין מפני הלשון הסתום תקנת חכמים שתקנו בבא ליפרע מנכסי יתומים. **אולם** הריטב"א חולק עליהם, והביא מש"כ **הבעל המאור** וה**חכמי נרבונו** דאבא שאול באמת בא לחלוק על כל דין המשנה, וס"ל דאפי' בלשון גמור לא מהני, דתקנה מוחלטת היא שאין ליפרע מנכסי יתומים אלא ע"י שבועה. ולכאן לפי דבריהם שפיר הק' הרשב"א, אבל לפי הרמב"ם והרי"ף ל"ק כ"כ, דהא בעצם תנאי מהני, אלא בלשונות אלו לשונות גרועות הם.
- (ג) **ה"ק לה, נקי נפשך בשבועתא- הק' הזרע יצחק** (לומברוזו), א"כ למה כתב לה נקי נדר וכו', כיון דלא מהני מידי, דהא גם בלא כתיבתו היתה חייבת בשבועה. ותי' ד"ל שהיא תבעה ממנו לפוטרה, והיא הערימה וכתב לה נקי נדר וכו'.
- (ד) **הפוגמת כתובתה וכו'- יש להק' ק' כללית**, איך פוגם שטרו נשבע ונוטל, הרי בטל הסברא של שטרך בידי מאי בעי, כיון דודאי כבר פרע חלק של השטר, וא"כ אולי באמת פרע כל השטר. וע' **בשיעורי ר' שמואל** (ב"ב ה:; אות קל"ד) שהביא הערה זו מהמשנה **למלך**, ותי' המל"מ ד"ל דשפיר יש טענה של שטרך בידי מאי בעי, אלא שהי' דעתם לכתוב שובר, אלא דנטרוף השעה ולא כתבה. ור' שמואל עצמו תי' דאם הא דשטרך בידי מאי בעי בירור הוא, א"כ שפיר י"ל דשוב ליכא בירור, כיון דכבר נפרע חלק של השטר. אבל אם דין הוא, דאם המלוה יש לו שטר, יש לו דין שיכול לתבוע ההלוואה, א"כ אפי' אם ליכא בירור במה שיש להשטר ביד המלוה, מ"מ הרי סכ"ס השטר בידו הוא, וא"כ שפיר יכול לישבע וליטול.
- (ה) **ומנכסים משועבדים- פרש"י**, כיון דהלוה עצמו ה"י יכול לטעון כן, אנן טענינן כן ללקוחות. וע' **בקובץ שעורים** (חלק ב', ג', ד), שהביא מש"כ **תוס' בשבועות** (מ"א) דכ' דעל כרחך מתני' אינו משום טענינן, דהאב לא ה"י יכול לטעון תשבע לי, ומ"מ יכולים היתומים לטעון כן, וא"כ ע"כ תקנה חדשה הוא, ולא משום דין טענינן. וביאר הקו"ש ד"ל דס"ל לתוס' שם דהדין טענינן מהני כמו ירושת הטענה, דמה שהאב והמוכר היו יכולים לטעון, היורש והלווקח "יורשים" אותם טענות, וא"כ כאן ודאי לא מהני מדין טענינן. אבל י"ל דרש"י פ"י דין טענינן באו"א, דהיינו דהיתומים והלקוחות יכולים לטעון טענות אפי' אם לא ה"י שייך טענות אלו ממש אצל האב והמוכר, אלא דכיון שהי' להאב כח בעצם בטענה זו, אף אם בפועל לא ה"י יכול לטעון כן, מ"מ בזה ג"כ אמרי' טענינן.
- (ו) **סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא- תמוה**, איך לא הבין רמי בר חמא מעצמו טענות שטען עליו רבא. וכ' הריטב"א דאולי י"ל דרב"ח אמר לשון סתום, וכוונתו היתה באמת לומר שהם דומה כמו של תורה, ורבא טעה בדבריו, וסבר דכוונתו היתה לומר דנשבעת שבועת התורה ממש. והר"ן (מת. בדפיו) כ' דס"ל לרב"ח דאין הכלל דנשבעין ונפטרין דוקא, אלא הכלל הוא דאדם נשבע להעמיד הדבר בחזקתו הראשונה, וכאן האשה באה להעמיד חזקתה במה שהבעל חולק עליה, ולומר דבאמת עדיין לא נפרעת כל כתובתה. ולגבי טענת רבא מהא דאין נשבעין על הקרקעות, י"ל דס"ל דרק אין נשבעין על הקרקעות ממש, אבל שפיר נשבעין על שעבוד קרקעות.
- (ז) **סבר רב"ח למימר שבועה דאורייתא- פרש"י**, ונפק"מ דלא מפכינן לה. ותמה הפני הושע, הא נפק"מ זה תלוי בפלוגתא אמוראים בשבועות, ומובא בשם רש"י שם דקי"ל דבאמת אף בשבועה דאורייתא מפכינן, והו"ל לאתויי הך נפק"מ שהביא לקמן (ריש פח.), דבשבועה דאורייתא בעינן נקיטת חפץ. וע"ש שביאר דמלתא זו שכ' רש"י דבשבועה דרבנן לא בעינן נקיטת חפץ לא ה"י פשוט כ"כ לרש"י, ורק לקמן ה"י מוכרח לפרש כן (ע"ש בפנ"י בהמשך מש"כ בזה), אבל כאן ה"י ניח"ל טפי לפרש לפי הצד דמפכינן בשבועה דרבנן ולא בשבועה דאורייתא.
- (ח) **ועוד, אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות- הק' ההגהות אשר"י** (סי' כ"ד), א"כ איך נשבע בכלל שבועה שלא פרעתין, והא שטר שעבוד קרקעות הוא. ועוד, למה צריך קרא למעוטי שטרות מדין שבועה, תיפוק לי' דשעבוד קרקעות הוא. ותי' כגון שכתב בפירוש בשטר שמחל לו שעבודו, רק שיגבה מן המטלטלין. עוד הק', למ"ד שעבודא דאורייתא, איך נשבע בכל מודה במקצת, הא יש בה שעבוד קרקע. ותי' דמיירי כגון שאין ללוה שום קרקע.

- (ט) **דמיפרע לא דייק- פי תוס' דדוקא בפוגם הוא דאיכא למימר הכי, ומ"מ לא שייך כאן מגו, דהא כיון דהיכא חושבת שמדקדקת, א"כ הוי בדדמי, ובזה לא שייך מגו. וכ' הפני יהושע דאין להק' דהא אף בלא"ה לא שייך מגו, שהרי מגו להוציא הוא, דהא כיון שיש לה שטר, זה לא חשיב להוציא. עוד כ' הריטב"א דלא שייך כאן מגו, דהוי מגו דהעזה, דהעזה גדולה הוא לכפור הכל, ובכה"ג לא אמרי' מגו.**
- (י) **פוגמת כתובתה בעדים מהו, וכר'- הגמ' אינו פושט השאלה, וכ' הרא"ש (כ"ג), דכיון דהוי איבעיא דלא אפשר, לא תפרע אלא בשבועה. וכ' הקובץ שעורים (ש"כ), דאף דבסי' כ"ח כ' הרא"ש דמספק אין מחייבין שבועה, שאני הכא דרוצה ליטול ע"י השבועה, וא"כ מספק י"ל דאינה נוטלת בלא שבועה. אלא דהק' הקו"ש, דכיון דמדיון תורה נוטלת בלא שבועה, ורק מתקנת חכמים צריכה לישבע, א"כ לימא דמספק אוקמוה אדינא ונוטלת, והניח בקו'.**
- (יא) **פוחתת כתובתה מהו- הק' הריטב"א, מהו הספק, הא לעיל דפוגמת נשבע משום דמפרע לא דייק, וכאן הרי לא שייך טעם זה, דהא אמרה דמעולם לא הי' חוב כ"כ, אבל באמת לא נפרעת כלל. ותי' דכיון דעכ"פ דומה להודאה במקצת, אמרי' לא פלוג. וע"ע במהרש"א (על תוס' ד"ה אר), דכ' דבפוחתת שייך החשש ששייך בפוגמת פחות פחות מש"פ, דהיינו שהיתה נפרעת באופן זה דוקא בכדי להערים דדייקת היא, וי"ל דה"ה כאן, לעולם פוגמת היא, ואומרת דפוחתת היא כדי להערים, לומר שלא שייך הסברא דנפרע אינו דייק.**
- (יב) **האי שטרא חספא בעלמא הוא- פי' השטמ"ק בשם תלמידי ר' יונה, דכיון שהוא אומר דכתובתיך אלף זוז והתקבלת כתובתיך, והיא אומרת דלא הי' אלא מנה, א"כ הו"ל כמו טענו חייטים והודה לו בשעורים, וא"כ אפי' בשבועה אין לה לגבות.**
- (יג) **באומרת אמנה היתה לי וכו'- הק' הקצות (ק"צ, ז'), הא לכאור' משמע דשטר מעליא הוא, וגובה בה. וק', הא כיון דהחוב שנכתב בשטר הוא יותר ממה שאמרה, א"כ איך קונה מחייב שטר זה החוב, הא קיי"ל דאין שטר לחצאין. וכ' דאולי שאני הכא, דשטר ראי' הוא, וא"כ י"ל דאולי שפיר מהני לחצאין, והניח בצ"ע. וע' בנתיבות (שם, י'), שכ' להסכים עם חילוק שכ' הקצות בין שטר קנין לשטר ראי', אלא דס"ל דאפי' בשטר חיוב, דמחייב עצמו ע"י השטר, דומה לשטר ראי', ומהני אף לחצאין. וביאר דמה שהשטר מחייבו, היינו דע"י השטר גמר ומשעבד נפשו, ולא שהשטר עצמו עושה קנין, וא"כ הוי דומה לשטר ראי', ושפיר מהני לחצאין. וע"ע בריטב"א בסוגיין דכ' "פי", כי בפני העדים נתחייב כראוי בכל הכתוב בשטר, אלא שהיתה הסכמה בינו לבינה שלא תגבה אלא כך וכך, ושטר כזה הוא אפי' לנכסים משועבדים לגמרי, שהרי נשתעבד כראוי ככל הכתוב בו" [ולפי"ז אין זה שטר לחצאין כלל].**
- (יד) **עד א' מעיד שהיא פרועה, סבר רב"ח למימר וכו'- כ' הריטב"א (לעיל) דבאמת הך ב' מימרות של רב"ח בהדדי אמרינהו, אלא דר' אשי סדרינהו כל א' וא' בדוכתי'.**